

Przemoc i nietolerancja nie budują. Niech Białystok będzie lekcją

Great Cities Are Not Built By Violence and Intolerance. Let this be Białystok's lesson.

On July 20, 2019, terrifying scenes took place on the streets of Białystok: the participants of the legal, peaceful Equality March were beaten, spat on, called off, thrown at stones, firecrackers and rotten eggs by angry city residents, mainly hooligans and nationalists. Białystok. A week later, on July 27, an American researcher, Columbia University professor Rebecca Kobrin read an extensive article on violence against LGBT people in a "conservative Polish city" in the New York Times. Białystok is a city she knows well and has become close to her after years of research and visits. She couldn't remain indifferent. She wrote an open letter, contacted the friend of the sociologist Katarzyna Sztop-Rutkowska, who lives in Białystok, and through it sent a letter for publication. It recalls what an outbreak of intolerance can lead to - recalls the pogrom of Jews in 1906 and calls for reflection.

Rebecca Kobrin writes:

Bring Bialys to Bialystok

In 2014, I had the honor of visiting Białystok to celebrate the Polish publication of my book about the lost chapter of the city's history. A century ago was a time when the vast majority of Białystok's inhabitants were Jews. It is a painful irony that bialys, the soft bread with onions in the middle which everyone in North America associates with Białystok, are no longer available in this city, although they can be eaten in other parts of the world. The Jews, emigrating from this city, did not lose their history, what is more - they kept a certain pattern of Jewishness that survived in various corners of the world, including baking the soft white bread. Indeed, the bread that Białystok makes famous all over the world - Bialys - can no longer be found in Białystok because of the heritage of hatred, violence and intolerance that still haunts this city. Two weeks ago Poland was shocked by the violence that broke out on the streets of this city. It was not the first time that intolerance reigned in the streets of Białystok against his interests. After more than a hundred years ago, another violent explosion shook Białystok and started a mass exodus of Jews who built this city and laid the foundations for the dynamic economy and culture of the city. The similarities are striking. On June 1, 1906, after encouragement from the Church, a pogrom took place in Białystok, resulting in 88 Jews murdered, almost 700 people were injured, eight streets were destroyed and 169 stores were destroyed. The total damage amounted to hundreds of thousands of rubles. The brutality with which all those involved attacked the local Jews, stunned witnesses: when the Jews got off the trains at the train station in Białystok, they were, for example, attacked by the crowd and beaten to death with such ferocity that as the witnesses of these events reported

to Russian investigative authorities, the pogromschiki [perpetrators] like "wild beasts, tearing [their] clothes and biting [their]" even when they were clearly dead."

Although dozens of pogroms had taken place in Poland in previous years leading up to 1906, few violent riots have had such a profound impact on Polish society and Polish-Jewish culture as the pogrom in Bialystok in 1906. Many never looked at Bialystok in the same way again. Indeed, a city predominantly inhabited by Jews - they constituted nearly 70 percent allowed such violence in its streets.. Despite the demographic domination, the Jews in Bialystok were still a defenseless minority. Local Jews found it difficult to think of Bialystok as their home and they started to leave en masse. To the extent that the famous Bialystok bread, Białys, are no longer available in Bialystok - you need to go to New York to find out how people ate in 19th-century Bialystok, because fear and intolerance forced its inhabitants to leave the city. What will be lost as a result of this violence?

The history of Jewish Bialystok shows us that violence and intolerance do not build stronger cities, democracies or nations. Let Białystok be a lesson to this

History of the Bloody June 1906

On June 14, 1906, a pogrom began in Bialystok, in which 89 Jews and nine Christians were killed. Over the years, many myths have been created around this tragedy, but today it is even a forgotten thread in the history of Białystok. For years, there was a lack of large publications on this subject. Artur Markowski's book that came out last year 'Anti-Jewish violence and social imaginations:1906 Bialystok Pogrom "strongly changes the current picture of thinking about the pogrom. He corrects the view that in Bialystok there was not strong anti-Jewish propaganda. Rather, Markowski argues that while there was dislike of Jews, anti-Jewish propaganda was not as widespread as, for example, in Warsaw or Kiev. He also writes that there is no evidence that the pogrom was a Russian provocation. Certainly, however, for several days, tensions were rising between Jews, the police and the army, as well as the local population clearly indicated that a bloody event would take place.

On June 14, one of the young local Poles couldn't stand the tension. After attacking the Orthodox Church procession, [Polish] Christians scattered around the city, destroying Jewish shops and flats. One could say that the pogrom carried out by the people lasted one and a half days, and then the army took over the initiative, leading the pacification of Bialystok - said Markowski in an interview with "Wyborcza". - On the first day of the pogrom over 70% victims were killed through 'low tech' violence, that is to say by accidental tools. The victims died from smashed heads, broken bones, and chopped up bodies. They were killed with stakes, shovels, and axes. On the second day, over 70 percent victims were killed from rifle bullets and bayonets, and therefore must be considered army

victims. This can also be seen in terms of the choice of victims. The army killed young people who could potentially be members of self-defense, although they also murdered whole families. The local Poles and the army spared no one: both children and the elderly were killed.

Rebecca Kobrin American is a researcher and a professor at the University of Columbia. She has no family relations with Białystok, her family comes from Hungary. And yet she wrote an excellent book about our city and people coming from here: "Jewish Białystok and its diaspora". - I chose this city because I was interested in Jewish migration, I wanted to do something close to a scientific experiment. Take people from one place and see how they change when they get to the other. And it was Białystok that both received many Jewish migrants who came from the surrounding area and released emigrants into the world. "What is very interesting about Jewish emigrants from Białystok" - said Rebecca Kobrin five years ago in Białystok during the promotion of the book, "is how stubborn and committed Jews from Białystok were to collecting information, memories, and memorabilia of their former home. Their love for this city was enormous – it was their home and Białystok inspired them throughout their lives."

The story of Jewish emigrants who left their hometown in search of a better life at the turn of the 20th and 19th centuries (a total of 200,000 left for places throughout the world over several decades), became available for the first time Polish in 2014. Three years after it was published in English in the United States, the book appeared in Polish thanks to the cooperation of the Białystok Culture Center and the Borderland Center in Sejny.

Kobrin worked on this book for several years, reviewing thousands of documents in archives scattered across different continents. At the time of collecting materials, she was also in Białystok - across six years, she spent a total of four weeks in the city. Thanks to her gigantic work, she reconstructed an unknown part of Białystok's past - taking place outside Białystok. She showed that Jews from Białystok after leaving their hometown remained in close contact with Białystok, sending millions of dollars to rebuild its cultural and welfare institutions, and did not lose their identity. They even created a specific kind of Jewish identity – a Białystok Jewish identity in which Białystok stood at the center of their understanding of Jewish diasporic identity.

Nie po raz pierwszy nietolerancja zapanowała na ulicach Białegostoku - o dziedzictwie nienawiści, które wciąż prześladuje miasto, pisze Rebecca Kobrin.

Marsz Równości, Białystok, historia Białegostoku, Żydzi
20 lipca 2019 r. na głównych ulicach Białegostoku rozegrały się sceny przerażające: uczestnicy legalnego, pokojowego Marszu Równości byli bici, opluwani, wyzywani, obrzucani kamieniami, petardami i zgniłymi jajami przez rozwścieczonych mieszkańców miasta, głównie kiboli i narodowców. Tydzień później, 27 lipca, amerykańska badaczka, profesor Uniwersytetu Columbia Rebecca Kobrin przeczytała w „New York Timesie” obszerny artykuł o przemocy wobec osób LGBT w „konserwatywnym polskim mieście”. Mieście, które dobrze zna, które stało się jej bliskie – Białymstoku. Nie mogła pozostać obojętna. Napisała list otwarty, skontaktowała się z zaprzyjaźnioną, mieszkającą w Białymstoku socjolożką Katarzyną Sztop-Rutkowską i za jej pośrednictwem skierowała list do publikacji. Przypomina w nim, do czego może doprowadzić wybuch nietolerancji – przywołuje pogrom Żydów z 1906 r. I apeluje o opamiętanie.

List Rebekki Kobrin:

Sprowadzić białyśy do Białegostoku

W 2014 r. miałam zaszczyt odwiedzić Białystok, aby uczcić polską publikację mojej książki o utraconym rozdziale historii tego miasta w czasach, gdy znaczną większość jego mieszkańców stanowili Żydzi. Bolesną ironią jest, że białyśy, które wszyscy w Ameryce Północnej kojarzą z Białymstokiem, w Białymstoku nie są już dostępne, choć można je zjeść w innych częściach świata. Żydzi, emigrując z tego miasta, nie utracili swojej historii, co więcej – zachowali pewien wzór żydowskości, który przetrwał w najrozmaitszych zakątkach świata, w tym pieczenie białyśów. Rzeczywiście, pieczywa, które rozślawia Białystok na całym świecie – białyśów – nie można już znaleźć w Białymstoku ze względu na dziedzictwo nienawiści, przemocy i nietolerancji, które wciąż prześladuje to miasto.

Dwa tygodnie temu Polska zszokowana była przemocą, która wybuchła na ulicach tego miasta. Nie po raz pierwszy nietolerancja zapanowała na ulicach Białegostoku wbrew jego interesom. Przecież ponad sto lat temu kolejny gwałtowny wybuch wstrząsnął Białymstokiem i rozpoczął masowy exodus Żydów, którzy zbudowali to miasto oraz położyli podwaliny pod dynamiczną gospodarkę i kulturę miasta. Podobieństwa są uderzające. 1 czerwca 1906 r., po zachęce ze strony Kościoła, w Białymstoku miał miejsce pogrom, w wyniku którego zostało zamordowanych 88 Żydów, prawie 700 osób zostało rannych, przetrzebiono osiem ulic i zniszczono 169 sklepów. Łączne szkody wyniosły setki tysięcy rubli. Brutalność, z jaką wszyscy zaangażowani zaatakowali miejscowych Żydów, oszołomiła świadków: kiedy Żydzi wysiadali z pociągów na dworcu w

Białymstoku, byli na przykład atakowani przez tłum i bici na śmierć z taką zaciętością, że jak donosili świadkowie tych wydarzeń, pogromschiki [sprawcy pogromu] wyglądali jak „dzikie bestie, szarpiące [ich] ubranie i gryzące [ich]”, nawet gdy oni wyraźnie już nie żyli*.

Choć w ciągu ostatnich kilku lat w Polsce miały miejsce dziesiątki pogromów, niewiele gwałtownych zamieszek wywarło tak głęboki wpływ na polskie społeczeństwo i kulturę polsko-żydowską jak pogrom w Białymstoku w 1906 r. Wielu nigdy więcej nie zobaczy takiego samego Białegostoku. Rzeczywiście, miasto było w przeważającej mierze zamieszkane przez Żydów – stanowili oni blisko 70 proc. populacji. Pomimo demograficznej dominacji Żydzi w Białymstoku nadal stanowili bezbroną mniejszość. Miejscowym Żydom trudno było myśleć o Białymstoku jako o swoim domu i zaczęli masowo wyjeżdżać. Do tego stopnia, że słynne białostockie pieczywo, białyś, nie jest już w Białymstoku dostępne – trzeba udać się do Nowego Jorku, aby dowiedzieć się, jak ludzie jedli w XIX-wiecznym Białymstoku, gdyż strach i nietolerancja zmusiły jego mieszkańców do opuszczenia miasta. Co zostanie utracone w wyniku tej przemocy?

REKLAMA

Przemoc i nietolerancja nie budują silniejszych miast, demokracji ani narodów. Niech Białystok stanie się tego lekcją.

* „Sprawozdanie Komisji Dumy na temat masakry w Białymstoku” ’76.

Krwawy czerwiec 1906

14 czerwca 1906 r. zaczął się w Białymstoku pogrom, w którym zginęło 89 Żydów i dziewięciu chrześcijan. Przez lata wokół tej tragedii stworzono wiele mitów, a dziś to wręcz wątek historii Białegostoku wśród mieszkańców kompletnie zapomniany. Przez lata brakowało dużej publikacji na ten temat. Wydana w ub. r. książka Artura Markowskiego „Przemoc antyżydowska i wyobrażenia społeczne. Pogrom białostocki 1906” zmienia mocno dotychczasowy obraz myślenia o pogromie. Jedną z powielanych informacji było choćby to, że w Białymstoku już w 1905 r. była silna propaganda antyżydowska. Markowski pisze, że niechęć do Żydów owszem, była, ale propaganda żydowska nie była tak silnie rozpowszechniana jak np. w Warszawie czy Kijowie. Pisze też, że nie ma żadnych dowodów na to, że pogrom był rosyjską prowokacją.

Na pewno jednak w czerwcu pogrom był oczekiwany od kilkunastu dni, napięcia między Żydami, szczególnie grupami radykalnymi, policją i wojskiem oraz miejscową ludnością wskazywały dość jasno, że dojdzie do krwawej rozprawy.

– 14 czerwca któremuś z młodych bojowców nie wytrzymały nerwy. Po zaatakowaniu procesji prawosławnej próbowano atakować także katolicką.

Chrześcijanie rozpierzchli się po mieście, niszcząc żydowskie sklepy i mieszkania. Można rzec, że pogrom realizowany przez ludność trwał półtora dnia, a potem inicjatywę przejęło wojsko, prowadząc pacyfikację Białegostoku – opowiadał w rozmowie z „Wyborczą” Markowski. – Pierwszego dnia pogromu ponad 70 proc. ofiar to zabici w pogromie low tech, to znaczy przypadkowymi narzędziami. Ofiarom rozbijano głowy, łamano kości, rozrąbano ciało. Zabijano kołkami, łopatami, siekierami. Drugiego dnia ponad 70 proc. ofiar to zabici od kul karabinowych i bagnetów, a więc ofiary wojska. Widać to także pod względem wyboru ofiar. Wojsko zabijało ludzi młodych, potencjalnie mogących być członkami samoobrony, choć dopuszczało się także morderstw całych rodzin. Tłum miał szersze spektrum – nie oszczędzał ani dzieci, ani osób starszych.

Rebecca Kobrin

Amerykańska badaczka, profesor University of Columbia. Nie ma żadnych rodzinnych związków z Białymstokiem, jej rodzina pochodzi z Węgier. A jednak napisała znakomitą książkę poświęconą naszemu miastu i pochodzącym stąd ludziom: „Żydowski Białystok i jego diaspora”.

– Wybrałam to miasto, bo zainteresowała mnie żydowska migracja, chciałam zrobić coś bliskiego eksperymentowi naukowemu. Wziąć ludzi z jednego miejsca i zobaczyć, jak zmieniają się, gdy znajdą się w drugim. A właśnie Białystok zarówno przyjmował wielu żydowskich emigrantów, którzy przyjeżdżali z okolic, jak i wypuszczał emigrantów w świat. Był bardzo interesujący pod tym względem – mówiła Rebecca Kobrin pięć lat temu w Białymstoku podczas promocji książki. – Żydzi z Białegostoku byli niesamowicie zawzięci w zbieraniu informacji, wspomnień, pamiątek po nim. Ich miłość do tego miasta była ogromna – domem, który ich inspirował i nakręcał, był właśnie Białystok.

Opowieść o żydowskich emigrantach, którzy w poszukiwaniu lepszego życia opuszczali rodzinne miasto na przełomie XX i XIX w. (w ciągu kilkudziesięciu lat wyjechało ich stąd w sumie 100 tys.), w końcu udało się wydać po polsku w 2014 r. Trzy lata po premierze w Stanach stało się to dzięki współpracy Białostockiego Ośrodka Kultury i Ośrodka Pogranicze w Sejnach.

Kobrin nad książką pracowała kilkanaście lat, przejrzała tysiące dokumentów w archiwach rozsianych na różnych kontynentach. W czasie zbierania materiałów była też w Białymstoku – w ciągu sześciu lat w sumie ok. czterech tygodni. Dzięki swojej gigantycznej pracy zrekonstruowała nieznaną część przeszłości Białegostoku – rozgrywającą się już poza Białymstokiem. Pokazała, że białostoccy Żydzi po opuszczeniu rodzinnego miasta nie tylko nie tracili swojej tożsamości, lecz wręcz stworzyli pewien specyficzny rodzaj żydowskości. Diasporę, w której punktem odniesienia, symbolem domu, jest właśnie Białystok.